

ГІСТОРЫЯ І БЕЛАРУСАЗНАЎСТВА

С. Я. Новікаў

ІХ ІМЁНЫ ЎСЛАЎЛЯЮЦЬ ГІСТОРЫЮ САЦЫЯЛЬНА-ГУМАНІТАРНЫХ КАФЕДРАЎ УНІВЕРСІТЭТА

У фокусе нашага даследчага пошуку знаходзяцца імёны выкладчыкаў кафедраў сацыяльна-гуманітарных дысцыплін, хто ў гады ваеннага ліхалецця змагаўся на франтах Вялікай Айчыннай вайны, партызаніў у беларускіх лясах, удзельнічаў у вызваленні роднай краіны, а таксама прынёс вызваленне іншым народам Еўропы, паказваючы прыклады мужнасці, гераізму і самаадданасці.

Паводле дакументальных крыніц, будучыя студэнты іняза не толькі абаранялі рубяжы Масквы, Ленінграда і Сталінграда, удзельнічалі ў партызанскім руху на акупаванай тэрыторыі Беларусі, але і ваявалі на Бранскім, Заходнім, Ленінградскім, Сталінградскім, Цэнтральным, Паўночна-Заходнім, на 1-м, 2-м, 3-м Беларускіх, 2-м Прыбалтыйскім, 4-м Украінскім франтах, вызвалялі Віцебск, Вільнюс і Каўнас, бралі Варшаву, Берлін і іншыя гарады.

Сярод фактычных абаронцаў Айчыны – будучыя студэнты, выкладчыкі і супрацоўнікі Мінскага іняза. У ліку першых, хто ў чэрвені 1941 г. стаў на абарону Радзімы, былі імёны франтавікоў – Сямёна Васільевіча Буракоўскага, Якава Мендзелевіча Воўшына, Аляксандра Дзмітрыевіча Калеснікава, Льва Глебавіча Калядзінскага, Паўла Ільіча Копанева, Паўла Яфімавіча Мурашкі, Людмілы Аляксандраўны Сухаравай, Мікалая Мікалаевіча Сяржаніна, Расціслава Цімафеевіча Шлопака.

Па рознаму складваўся баявы лёс кожнага з іх, аднак яны ўсё ўнеслі канкрэтны ўклад у агульную перамогу над ворагам – германскімі акупантамі, якія летам 1941 г. абрынуліся вайной на заходні рубеж савецкай краіны.

С. В. Буракоўскі быў прызваны на службу ў 27-ы артылерыйскі полк 27-й стралковай дывізіі ў г. Віцебску ў кастрычніку 1926 г. Пасля ўваходжання Заходняй Беларусі ў БССР – інструктар палітаддзела 36-й кавалерыйскай дывізіі ў г. Ваўкавыску. У апошні перадваенны год працаваў у якасці старшага выкладчыка гісторыі УКП(б) у Барысаўскім танкавым вучылішчы, якое на рацэ Бярэзіна ў раёне горада Барысава арганізавала абарону пад кіраўніцтвам начальніка вучылішча корпуснага камісара І. З. Сусайкава. Сярод абаронцаў гэтага рубяжа быў і палітрук С. В. Буракоўскі.

Пасля адступлення ён быў адпраўлены ў г. Саратаў. Там працаваў начальнікам сацыяльна-эканамічнага цыклу, потым да лютага 1942 г. выконваў абавязкі ваенкама 458-га артылерыйскага палка Паўночна-Заходняга фронту. З лістапада 1942 па ліпень 1943 г. – намеснік начальніка палітаддзела і сакратар парткамісіі 74-й артылерыйскай брыгады, 27-й артылерыйскай дывізіі 2-га Прыбалтыйскага фронту. Скончыў вайну ў званні маёра. Узнагароджаны за баявыя заслугі ордэнам Чырвонай зоркі, Айчыннай вайны I ступені, медалём «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.».

Пасля заканчэння вайны працаваў дырэктарам Бабруйскага настаўніцкага інстытута, загадваў кафедрай марксізма-ленінізма. З верасня 1954 г. у сувязі з ліквідацыяй Бабруйскага настаўніцкага інстытута пераведзены на пасаду старшага выкладчыка кафедры марксізма-ленінізма Мінскага інста. У лютым 1955 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Барацьба Камуністычнай партыі Савецкага Саюза за ўмацаванне саюза рабочага класа і сялянства ў перыяд пераходу на мірную работу (1921–пачатак 1922 гг.)».

А. Дз. Калеснікаў быў прызваны ў Чырвоную армію ў Курску ў верасні 1941 г. Праходзіў службу ў Свядлоўску, дзе якраз праходзіла фарміраванне новага складу 88-й стралковай дывізіі, якая з лістапада 1941 г. адразу ж была адпраўлена на фронт для ўдзелу ў абароне Масквы, дзе ёй прышлося весці ўпартыя баі з вайсковымі часцямі групы армій «Цэнтр» у ходзе яе восеньскай наступальнай аперацыі «Тайфун». У далейшым служыў у дзеючай арміі на Заходнім фронце, з лістапада 1942 г. па чэрвень 1945 г. – камсорг батальёна 88-га стралковага палка на 1-м Беларускам, 4-м Украінскім франтах. Завяршыў вайну ў Румыніі ў званні маёра. Узнагароджаны медалямі «За абарону Масквы», «За баявыя заслугі», «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.». З 1 верасня 1967 г. працаваў выкладчыкам гісторыі КПСС на факультэтах французскай і іспанскай моў МДПІЗМ.

П. Я. Мурашка быў прызваны ў Чырвоную армію ў лістападзе 1939 г. Па чэрвень 1941 г. – курсант палкавой школы, камандзір аддзялення і памочнік камандзіра ўзвода 747-га стралковага палка 172-й стралковай дывізіі¹, якая дыслацыравалася каля г. Тулы ў г. Сталінагорск (цяпер Нова-Маскоўск. – С. Н.). З ліпеня 1941 г. па верасень 1941 г. старшыня роты, старшы пісар 935-га стралковага батальёна ў г. Яфрэмаў. На працягу месяца быў курсантам пяхотнага вучылішча ў Яраслаўлі. Пасля яго заканчэння па жніўень 1942 г. камандаваў узводам 1111-га стралковага палка 330-й стралковай дывізіі, якая вяла баявыя дзеянні на Заходнім фронце. Са жніўня 1942 па май 1944 г. – старшы ад’ютант штаба гэтага ж батальёна, прымаў удзел у баях на Заходнім і 2-м Беларускам франтах. З мая 1944 па чэрвень 1945 г. быў першым памочнікам начальніка штаба 1111-га стралковага палка 330-й стралковай дывізіі на 2-м Беларускам фронце. Вайну завяршыў у Германіі ў званні маёра. Узнагароджаны чатырма ардэнамі Чырвонага Знамя, Айчыннай вайны I ступені, Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай зоркі, а таксама 4 медалямі, у тым ліку «За абарону Масквы», «За вызваленне Варшавы», «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне» і «За безадказную службу II ступені».

Свой першы баявы ордэн – ордэн Чырвонага Знамя – П. Я. Мурашка атрымаў за доблесць пры фарсіраванні ракі Проня, што пад Чаўсамі. Полк імкнуўся выбіць немцаў з супрацьлеглага берага. Арганізаваўшы пераправу на падручных сродках, салдаты заляглі, не адважваліся працягваць наступленне. Павел Яфімавіч уласным прыкладам падняў байцоў і павёў у атаку. Калі непадалёк паказаліся нямецкія танкі, ён даставіў з нашага берага супрацьтанкавыя ружжы і прыняў бой, пакуль не атрымаў раненне.

¹ Размова ідзе пра дывізію новага фарміравання, назва якой да гэтага належала легендарнай 172-й стралковай дывізіі, якая пад камандаваннем генерал-маёра М. Ц. Раманава упарта абараняла Дняпроўскі рубж у раёне Магілёва да канца ліпеня 1941 г.

У ходзе аперацыі «Баграціён» Павел Мурашка ўдзельнічаў у вызваленні Магілёва і Магілёўскай вобласці. За паспяховае выкананне баявых задач і арганізацыю пераправы батальёна цераз раку Днепр быў узнагароджаны ордэнам Вялікай Айчыннай вайны II ступені. Пазней атрымаў ордэн Чырвонай Зоркі за актыўны ўдзел у баях на Одры. Так, у сакавіцкую ноч 1945 г. нечакана на полк напала адыходзячая нямецкая пяхота. Першым, хто выявіў пагрозу, быў намеснік начальніка штаба П. Я. Мурашка. Ён жа аператыўна арганізаваў паспяховы адпор нападзенню ворага, за што быў адзначаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені.

М. М. Сяржанін з кастрычніка 1940 па люты 1941 г. служыў радавым 8-га чыгуначнага палка на ст. Шылка, пасля чаго працягваў службу, з лютага да чэрвеня 1941 г. прайшоў курс малодшых афіцэраў у Іркуцку, потым служыў у рэдакцыях газет 97-й і 83-й гвардзейскіх стралковых дывізій, 10-й артылерыйскай дывізіі на Заходнім, Бранскім, 1-м і 3-м Беларусках франтах. Узнагароджаны трыма ардэнамі – Айчыннай вайны II ступені, Чырвонай зоркі, Польскім залатым крыжом за заслугі, мае 8 медалёў за ўдзел у Вялікай Айчыннай вайне.

Пасля вайны скончыў Ваенны інстытут. 3 лістапада 1962 г. працаваў у Мінскім інязе на кафедры філасофіі і палітэканоміі, дзе, пасля знаходжання ў гадавой аспірантуры, падрыхтаваў кандыдацкую дысертцыю на тэму «Чыгуначны транспарт Польскай Народнай рэспублікі: эканамічна-геаграфічны агляд», якую паспяхова абараніў у 1969 г.

У Р. Ц. Шлопака ваенная біяграфія пачалася ў кастрычніку 1939 г., калі ён служыў у Сярэдне-Азіяцкай ваеннай акрузе. Са жніўня 1941 па снежань 1942 г. – намеснік камандзіра, камандзір штабной роты 87-га асобнага батальёна сувязі 87-й асобнай туркменскай брыгады, якая дзейнічала ў Маскоўскай зоне абароны Паўночна-Заходняга фронту. 3 красавіка па ліпень 1943 г. Расціслаў Цімафеевіч ваяваў на Заходнім фронце, быў намеснікам камандзіра батальёна, з лінена па верасень знаходзіўся ў рэзерве афіцэрскага складу 21-й арміі Заходняга фронту. 3 верасня 1943 па ліпень 1944 г. быў начальнікам сувязі 226-га стралковага Віцебскага палка 63-й стралковай Віцебскай дывізіі 3-га Беларускага фронту. У арміі прайшоў шлях ад радавога салдата да капітана, начальніка сувязі стралковага палка. У лінені 1944 г. у баях пад г. Каўнасам быў цяжка паранены. Пасля лячэння ў шпіталях быў звольнены ў запас Чырвонай Арміі. У 1944 г. узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай зоркі Айчыннай вайны I ступені, медалем «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гг.».

З 1962 г. па 1967 г. працаваў на кафедрах гісторыі КПСС, а таксама філасофіі і палітэканоміі Мінскага іняза, пасля чаго быў камандзіраваны ЦК КПБ на работу ў Мінскую партыйную школу ў якасці дацэнта кафедры гісторыі КПСС.

Нават некалькі прыведзеных імёнаў пераканаўча сведчаць пра тое, што ў гады Вялікай Айчыннай вайны нашы франтавікі сваім ратным удзелам у баявых дзеяннях здабывалі вялікую Перамогу, пасля чаго служылі на ніве выхавання настаўнікаў замежнай мовы ў Мінскім інязе.